

LÝ LỊCH DI TÍCH

I. Tên gọi: Nhà 30 đường Quảng Đông

II. Địa điểm phân bố, đường đi đến di tích:

Di tích tọa lạc số nhà 108 Nguyễn Thái Học, phường Minh An, thành phố Hội An. Từ trung tâm thành phố Hội An (Bảo tàng Hội An) có thể đến di tích bằng cách theo đường Lê Lợi - Trần Phú về phía Nam, bỏ qua ngã tư Lê Lợi - Phan Châu Trinh, ngã tư Lê Lợi - Trần Phú đến ngã tư Lê Lợi - Nguyễn Thái Học rẽ phải theo đường Nguyễn Thái Học khoảng 100m, nhìn về bên phải thấy ngôi nhà cổ cao ba tầng mang số 108, đó chính là di tích Trường Viên Minh.

Có thể đi đến di tích bằng các phương tiện giao thông đường bộ.

III. Sự kiện lịch sử di tích:

Trong cách mạng tháng 8 năm 1945, dưới sự lãnh đạo của Đảng và Mặt trận Việt Minh tỉnh Quảng Nam, cuộc khởi nghĩa giành chính quyền về tay nhân dân ở Quảng Nam đã diễn ra nhanh chóng và giành được thắng lợi hoàn toàn. Cùng với các tỉnh Bắc Giang, Hải Dương, Hà Tĩnh, Quảng Nam đã trở thành một trong bốn nơi khởi nghĩa giành chính quyền tỉnh lỵ về tay nhân dân sớm nhất trong cả nước, góp phần quan trọng vào sự thành công chung của cuộc Cách mạng tháng 8 vĩ đại của dân tộc.

Ngày 25-8-1945, Ủy ban nhân dân cách mạng Lâm thời tỉnh Quảng Nam tuyên bố thành lập, trụ sở đóng tại tòa sứ Hội An cũ (*nay là trụ sở Công ty cổ phần Du lịch - Dịch vụ Hội An số 10 Trần Hưng Đạo*). Trong thời gian này, Tỉnh ủy Quảng Nam cũng đã chuyển các cơ quan của tỉnh về Hội An hoạt động. Hội An lúc bấy giờ đã trở thành trung tâm chính trị của toàn Tỉnh. Sau những ngày khởi nghĩa giành chính quyền thành công, tình hình kinh tế, xã hội, an ninh, chính trị trên địa bàn tỉnh Quảng Nam nói chung và Hội An nói riêng đang gặp nhiều khó khăn thử thách. Chúng ta biết rằng trong những ngày đầu khi đất nước vừa giành được chính quyền từ tay thực dân, phong kiến, nhân dân ta phải đối phó với tình cảnh “ngàn cân treo sợi tóc” thù trong, giặc ngoài và nạn đói hoành hành, đa số nhân dân đều bị mù chữ dưới chế độ cũ. Ở Quảng Nam tình trạng này vẫn không ngoại lệ, vì vậy, đòi hỏi Chính quyền cách mạng phải có những biện pháp ứng phó kịp thời để bình ổn tình hình.

Trước tình hình đó, ngày 28 - 8 - 1945, Tỉnh ủy họp tại Cơ quan Ủy ban nhân dân cách mạng Lâm thời tỉnh Quảng Nam quyết định 3 nhiệm vụ lớn và cấp bách, trong đó có một nhiệm vụ hết sức quan trọng là đưa Mặt trận Việt Minh ra hoạt động công khai, kiện toàn lại tổ chức Mặt trận Việt Minh từ tỉnh đến xã, phát triển các đoàn thể cứu quốc nhằm kêu gọi các tầng lớp nhân dân tham gia xây dựng bảo vệ thành quả cách mạng vừa mới giành được...

Từ quyết định của Tỉnh ủy, vào ngày 03-9-1945, Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam ra hoạt động công khai, chọn trụ sở trường Viên Minh ở số nhà 30 đường Quảng Đông (nay là số nhà 108 Nguyễn Thái Học, thành phố Hội An) để làm trụ sở Cơ quan. Dưới sự lãnh đạo của Tỉnh ủy Quảng Nam, Mặt trận Việt Minh Trần Cao Vân Tỉnh đã tổ chức các buổi học tập chính trị, tuyên truyền giải thích các chủ trương, đường lối, chính sách của Mặt trận Việt Minh đến với đông đảo các tầng lớp nhân dân trong toàn Tỉnh từ đó, thôi thúc mọi người tham gia xây dựng và bảo vệ chính quyền mới.

Trong khoảng thời gian này, Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh đã thực hiện các chủ trương của Đảng, nhanh chóng kiện toàn tổ chức từ tỉnh đến cơ sở. Ủy ban Việt Minh tỉnh là tổ chức đi đầu và mang tính chất quyết định trong việc vận động thành lập các đoàn thể cứu quốc như: Hội Công nhân Cứu quốc, Đoàn Thanh niên cứu quốc, hội Phụ nữ, hội Nông dân cứu quốc... tiên phong trong cuộc vận động “*diệt giặc đói, giặc dốt*”.

Thực hiện lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Mặt trận Việt Minh tỉnh đã kêu gọi toàn dân tăng gia sản xuất, vận động mỗi gia đình đều có hũ gạo cứu đói. Trong tuần lễ vàng xây dựng quỹ Độc lập do Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động từ ngày 16 → 24 - 9 - 1945, nhân dân tỉnh Quảng Nam đã đóng góp được 20 kg vàng và hàng chục tấn sắt, đồng. Nhiều gia đình trong tỉnh đã hăng hái tham gia quỹ Đảm Phụ quốc phòng. Mặt trận Việt Minh tỉnh cũng đã hăng hái tham gia quỹ *Đảm Phụ quốc phòng*. Mặt trận Việt Minh tỉnh cũng đã kêu gọi toàn dân tham gia phong trào Bình dân học vụ, làm cho người dân từng bước biết đọc, biết viết, tham gia xây dựng đời sống mới, xóa bỏ các hủ tục và các tệ nạn xã hội.

Tháng 11 - 1945, Tỉnh ủy Quảng Nam hội nghị mở rộng tại Kho bạc Hội An. Hội nghị đã đề ra chủ trương củng cố tổ chức Đảng, Chính quyền, đoàn thể quần chúng thực hành vào cuộc vận động xây dựng và bảo vệ chế độ mới. Đồng chí Nguyễn Xuân Nhĩ được phân công làm Bí thư Tỉnh ủy kiêm Chủ nhiệm Ủy ban Việt Minh Tỉnh.

Ngày 08 - 9 - 1945, Chính phủ Lâm thời công bố sắc lệnh tổng tuyển cử bầu Quốc hội. Tỉnh Quảng Nam đã có 78 người tham gia ứng cử, trong đó có 14 người do Mặt trận Việt Minh Trần Cao Vân Tỉnh giới thiệu. Mặt trận Việt Minh cũng đã có những sáng kiến tuyên truyền về những đại biểu do mình giới thiệu ra ứng cử thông qua các hình thức ca dao hò, vè... Đến ngày 06-01-1946, nhân dân toàn tỉnh Quảng Nam lần đầu tiên trong đời tham gia bầu cử Quốc hội. Trong kết quả bầu cử này, cả 14 đại biểu do Mặt trận Việt Minh Tỉnh giới thiệu ra ứng cử đều trúng cử vào đại biểu Quốc hội với số phiếu khá cao.

Trường Viên Minh được Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam sử dụng làm trụ sở cơ quan từ tháng 9 - 1945 đến đầu năm 1947, khi Tỉnh ủy Quảng Nam chủ trương tiêu thổ kháng chiến, cho dời các cơ quan Tỉnh về các căn cứ ở các huyện miền núi thì nơi đây không còn làm trụ sở của Ủy ban Việt Minh Tỉnh nữa. Tuy thời gian đóng trụ sở hoạt động không dài (1945 - 1947) tại trường Viên Minh, Hội An, nhưng có thể nói rằng, trong khoảng thời

gian này Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân Tỉnh đã giúp cho Tỉnh ủy và Chính quyền Cách Mạng Lâm thời tỉnh Quảng Nam tổ chức nhiều hoạt động xây dựng và bảo vệ thành quả cách mạng mà nhân dân vừa giành được từ tay của thực dân, phong kiến. Mặt trận Việt Minh Tỉnh đã trở thành chỗ dựa vững chắc của Đảng và Chính quyền và là cầu nối quan trọng giữa Đảng, Chính quyền với các tầng lớp nhân dân trong toàn tỉnh. Đây là nơi thể hiện khối đại đoàn kết thống nhất toàn dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ chính quyền cách mạng. Mặt trận Việt Minh Trần Cao Vân Tỉnh đã có những đóng góp hết sức quan trọng ở thời điểm Chính quyền cách mạng gặp vô vàn những khó khăn thách thức trong những ngày đầu khi đất nước vừa giành được độc lập.

V. Khảo tả di tích:

Di tích Trụ sở Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam (*trường Viên Minh*) - Nhà số 108 Nguyễn Thái Học có mặt tiền quay về hướng Nam ra trục đường Quảng Đông (*nay là đường Nguyễn Thái Học thành phố Hội An*). Di tích là một công trình kiến trúc có quy mô tương đối lớn nằm trong Khu phố cổ Hội An (*thuộc loại hình nhà Phố*), mang phong cách kiến trúc Pháp. Ngôi nhà này có diện tích mặt bằng lớn (6,5m x 36,0m). Ngoài các công trình phụ nằm phía sau, phần nhà chính được chia làm hai nếp. Nếp nhà trước có diện tích mặt bằng là (14,5m x 6,5m) được xây dựng kiên cố gồm hai tầng nằm ở phần giữa sân trời. Hệ thống chịu lực chủ yếu của công trình là hệ tường được xây dựng tương đối dày bằng gạch thẻ, tô vữa ximăng, độ dày phổ biến của tường từ 40 - 47 cm. Toàn bộ hệ mái của công trình được lợp ngói âm dương. Hầu hết các hệ cửa mặt tiền của cả nhà trước và nhà sau đều là một cửa đi, hai cửa sổ, khung cửa đều được làm bằng gỗ, các cánh cửa cũng được làm bằng gỗ theo kiểu cửa lá sách.

Trong thời kỳ hoạt động của Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng nam, ngôi nhà này được sử dụng làm trụ sở hoạt động cơ quan này.

V. Loại hình di tích:

Di tích lịch sử

VI. Giá trị khoa học lịch sử di tích:

- Di tích là nơi ghi dấu quá trình hoạt động cách mạng của Tỉnh Quảng Nam trong giai đoạn đầu khi đất nước giành được chính quyền từ tay thực dân phong kiến sau khi Cách mạng Tháng 8 thành công.

- Di tích là nguồn sử liệu quý giá để nghiên cứu về lịch sử đấu tranh cách mạng của quân và dân tỉnh Quảng Nam nói riêng và của dân tộc ta nói chung.

- Di tích là địa chỉ đồ cần thiết để giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ tỉnh Quảng Nam cũng như thành phố Hội An hiện nay.

- Ngoài giá trị là một di tích lịch sử, Trụ sở Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam còn là di tích kiến trúc - nghệ thuật loại I nằm trong khu vực Khu phố cổ Hội An góp phần làm phong phú thêm cho các loại hình di tích kiến trúc của Khu phố cổ Hội An - Di sản Văn hóa thế giới.

VII. Trạng thái bảo quản di tích:

- Di tích trụ sở Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam (*trường Viên Minh*) hầu như được bảo tồn nguyên vẹn không gian kiến trúc.
- Tuy nhiên hầu hết các hiện vật liên quan đến quá trình hoạt động của Ủy ban Việt Minh Trần Cao Vân tỉnh Quảng Nam trong ngôi nhà này không còn nữa.
- Hiện nay, một số hạng mục công trình của di tích đã xuống cấp nhưng đang được Nhà nước tu bổ dần trả lại dáng vẻ ban đầu cho di tích.
- Hiện nay, một số hạng mục công trình của di tích đã xuống cấp nhưng đang được Nhà nước tu bổ dần trả lại dáng vẻ ban đầu cho di tích.
- Hiện vẫn còn một vài hình ảnh, tư liệu liên quan đến thời kỳ hoạt động của Ủy ban này đang được lưu giữ tại Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích Hội An.

VIII. Cơ sở pháp lý bảo vệ di tích:

- Di tích thuộc quyền sở hữu của Nhà nước.
- Di tích đã được đưa vào danh mục di tích thành phố Hội An.
- Di tích cũng đã nằm trong khu vực khoanh vùng bảo vệ - Khu vực I, Khu phố cổ Hội An.
- Di tích cũng đã dựng bia lưu niệm ghi lại các sự kiện lịch sử liên quan vào năm 2004.
- Hiện nay di tích đang được khoanh vùng bảo vệ, đề nghị Tỉnh ra quyết định công nhận xếp hạng.

IX. Phương án bảo vệ di tích:

- Cần lập hồ sơ khoa học cho di tích và nghiên cứu phát huy di tích một cách phù hợp.

X. Tài liệu bổ sung:

- Lịch sử Đảng bộ Quảng Nam - Đà Nẵng (1930 - 1975).
- Lịch sử Đảng bộ Hội An (1930 - 1975).

Hội An, ngày 28 tháng 7 năm 2008

Xác nhận của Cơ quan

Phó Giám đốc

(đã ký)

Nguyễn Đức Minh

Người lập lý luận

(đã ký)

Quảng Văn Quý